

O'ZBEK METAFORIK ATAMALARINING INGLIZ TILIGA TARJIMASIDA SINONIMIYA VA ANTONIMIYA HODISALARI

Asliddinova Dilorom Ramiddin qizi
Turon universiteti,

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek tilidagi metaforik atamalarni ingliz tiliga tarjima qilish jarayonida yuzaga keladigan sinonimik va antonimik ekvivalentlarning semantik xususiyatlari tahlil qilinadi. Tarjima jarayonida metaforaning ma'no qatlamlari, ularning konnotativ jihatlari hamda madaniy kontekstda o'zgarish darajasi yoritiladi. Shuningdek, o'zbek va ingliz tillaridagi metaforik birliklar o'rtasidagi ma'no farqlari misollar asosida tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: metafora, tarjima, sinonimiya, antonimiya, semantika, ekvivalentlik, madaniy kontekst.

ОМОНИМИЯ И АНТОНИМИЯ В ПЕРЕВОДЕ УЗБЕКСКИХ МЕТАФОРИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК

Аннотация: В данной статье анализируются семантические особенности синонимических и антонимических эквивалентов, возникающих при переводе узбекских метафорических терминов на английский язык. В процессе перевода рассматриваются смысловые слои метафоры, её коннотативные аспекты, а также степень изменения в культурном контексте. Кроме того, на основе примеров анализируются различия в значении между метафорическими единицами узбекского и английского языков.

Ключевые слова: метафора, перевод, синонимия, антонимия, семантика, эквивалентность, культурный контекст.

SYNONYMY AND ANTONYMY IN THE TRANSLATION OF UZBEK METAPHORICAL TERMS INTO ENGLISH

Abstract: This article analyzes the semantic features of synonymous and antonymous equivalents that arise in the process of translating Uzbek metaphorical terms into English. The study examines the semantic layers of metaphors, their connotative aspects, and the degree of transformation within a cultural context. Furthermore, differences in meaning between metaphorical units in Uzbek and English are analyzed based on specific examples.

Keywords: metaphor, translation, synonymy, antonymy, semantics, equivalence, cultural context.

Kirish.

Metafora tilda obrazlilikni ta'minlovchi eng muhim stilistik vositalardan biridir. U nafaqat badiiy matnda, balki kundalik nutqda ham keng qo'llaniladi. Metafora tilshunoslik va tarjimashunoslikda muhim semantik hodisa sifatida qaraladi. U tilda obrazlilikni, mazmunning emotsional ifodasini ta'minlaydi hamda inson tafakkurining ko'zgusi sifatida xizmat qiladi. Tarjima jarayonida metaforik birliklarning ma'nosi, tuzilishi va ifoda uslubi ko'pincha o'zgarishga uchraydi. Bu esa sinonimik yoki antonimik shakllarning paydo bo'lishiga olib keladi. Tarjima jarayonida metaforik birliklar ko'pincha to'g'ridan-to'g'ri ekvivalentga ega bo'lmaydi, bu esa tarjimonni sinonimik yoki antonimik shakllardan foydalanishga majbur etadi. Shu bois metaforik atamalarning tarjimasida sinonimiya va antonimiya hodisalari semantik tahlil nuqtai nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

1. Metaforaning tarjimada semantik o'zgarishlari

Metafora bir tildan ikkinchi tilga tarjima qilinganda, u nafaqat so'z darajasida, balki ma'no tizimi darajasida ham o'zgaradi. Masalan, o'zbek tilidagi "bag'ri tosh" iborasi ingliz tilida "hard-hearted" yoki "cold-hearted" tarzida tarjima qilinadi. Bu yerda semantik asos saqlanadi, biroq metaforik tasvir vositasi o'zgaradi.

2. Sinonimik ekvivalentlarning qo'llanilishi

Asosan, aksariyat hollarda, tarjimon bir metaforani to'liq aks ettiruvchi so'z topa olmaganda, unga yaqin ma'nodagi sinonimni tanlaydi. Masalan:

O'zbek tilidagi "oltin qo'l" iborasi ingliz tilida "skilful", "gifted", "talented" kabi sinonimik ekvivalentlar bilan ifodalanadi.

Bu holatda metaforaning obrazlilik darajasi kamayadi, ammo ma'no saqlanib qoladi..

3. Antonimik ekvivalentlarning paydo bo'lishi

Ba'zi holatlarda metaforaning to'g'ridan-to'g'ri tarjimasida semantik noaniqlikka olib keladi. Shunda antonimik ifodadan foydalanish zarur bo'ladi. Masalan: o'zbek tilidagi "ko'ngli ochiq" iborasi ingliz tilida "open-hearted" yoki "kind-hearted" shaklida tarjima qilinadi, ammo ba'zan kontekstga ko'ra "not selfish" yoki "unreserved" kabi antonimik shakllar qo'llanadi.

Bu jarayonda ma'no qarama-qarshiligi orqali metaforik obrazni to'g'ri yetkazish maqsad qilinadi.

4. Madaniy omilning roli

Metaforaning tarjimasida sinonimik va antonimik o'zgarishlarga madaniy tafovutlar ham sabab bo'ladi. Masalan, o'zbek tilidagi "yuragi tog'dek" iborasi ingliz

tilida “brave” yoki “strong-hearted” deb tarjima qilinadi. Ingliz tilida “mountain” obrazi yurak bilan bog‘lanmaydi, shuning uchun metafora semantik jihatdan qayta quriladi.

Xulosa

O‘zbek tilidagi metaforik atamalarni ingliz tiliga tarjima qilishda sinonimik va antonimik shaklining tanlanishi til va madaniyat tafovutlariga, shuningdek kontekstga bog‘liq holda amalga oshiriladi. Sinonimik ekvivalentlar ma’no yaqinligini saqlashga, antonimiklar esa kontekstual ma’no aniqroq ifodalanishiga xizmat qiladi. Shunday qilib, metaforik birliklarni tarjima qilish jarayonida semantik tahlil va madaniy moslik tamoyillari muhim ahamiyatga ega

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Lakoff, G. & Johnson, M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980.
2. Newmark, P. *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall, 1988.
3. Karimov, S. “Metaforik birliklarning tarjimasida leksik-semantik muammolar.” *Filologiya masalalari*, 2021.
4. Bozorov, U. *O‘zbek tili stilistikasi*. Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2017.